

Na katerih berilih II. in III. čitanke bi se dalo iz zdravjeslovja (higijene) poučevati in v katerem obsegu?

(Nadaljevanje.)

Berilni spis 106.: „Baker“ str. 90.

1. Vsečina: Opis bakra kot ruda, njegove primesi, kako nastane zeleni volk; svarjenje gledé uživanja jedi iz posod, ki so z zelenim volkom prevlečene.

2. Obseg: Zeleni volk se prikaže na bakru jednako, kot rja na železu. Rja ni škodljiva človeškemu zdravju, tem bolj pa zeleni volk, ki je hud strup. Kotli, v katerih kuhamo jedi, in druge posode iz bakra morajo biti od znotraj pocinjene, ker drugače se naredi zeleni volk, ki bi otroval jedila. Kisle in tudi sladke reči izcimijo zeleni volk v kratkem času. Varujte se tedaj pred zelenim volkom. Zelen je, kakor novo pomladansko zelenje, pokaže se na bakru, kot tenka skorjica in se lahko odluši. Tudi krajearji so iz bakra in se lahko naberó zelenega volka, zato jih ne v usta devati!

115. berilni spis: „Strela“ str. 115.

1. Vsečina: Prigodek ob času nevihte.

2. Obseg pouka: Med bliskom in gromom ne smemo teči; ni dobro reči iz železa, bakra ali drugih kovin na sebi imeti ali je nositi; nevarno je pod visokim drevesom zavetja iskati, jednako tudi ne pod stolpom ali na takih krajih, kjer je močen prepih. Kovine in skalovje privabijo električno moč — tako imenujemo blisk — jednako, kakor vlažen zrak, voda, visoko drevje in veter.

120. berilni spis: „Zrak“ str. 103.

1. Vsečina: Najvažnejša svojstva zraka in njegove prikazni v natori.

2. Obseg pouka: Zrak je ljudem, živalim in rastlinam neobhodno potreben. Zrak je čist, še večkrat pa je napolnjen s suradčinami, dimom, prahom itd. Takov zrak je človeškemu zdravju škodljiv in je vzrok mnogim skrivnim boleznim. Kakor ne maraš za izprideno vodo, tako tudi ne

maraj za izpriden zrak! Največ rečij na svetu je iz posebnih tvarin sestavljenih, tako tudi zrak. Kava obstoji večinoma iz črne vode, iz mleka in iz nekoliko sladkorja; tako ti jo napravijo mati. Jednako, a ne iz ravno tega je sestavljen zrak. Zrak obstoji namreč iz dušca, kisleca in iz ogljenčeve kisline. To troje prešine jedno drugo, kakor črna kavina mleko in raztopljeni sladkor v kavi. Čim več ima slednja mleka, tem bolj hrani. Tudi zrak ima tako rekoč svoje mleko v sebi in to je kislec, neka popolnoma skrivna tvarina. Čim več je kisleca v zraku, tem bolje se počutijo ljudje in živali v njem. Sicer ima zrak na prostem povsod jednako veliko kisleca v sebi, a ne tako v zaprtih prostorih, kakor v spalnicah, učilnicah in cerkvah. Pri sopenji se porabi samo kislec, vse drugo se zopet izsopi. Čim dalj in čim več ljudij sope v kakem prostoru, tem pred se vzame zraku kislec. Zrak pa, ki ima malo kisleca, se pozna na tem, da nam je tesno v plučih in da nas mine veselost, še bolj pa se spozna, če niti luč ne gori več tako čvrsto, kot sicer. Tu je treba prevetrovati. V stanicah, spalnicah, posebno pa v učilnicah naj se vsaki dan okna in vrata vsaj jedno uro in sicer dopoldne, najbolje med pometanjem odprta imajo, da odžene prepih vse slabe tvarine, ki so se primešale zraku in da pride nov zrak, ki donaša zopet kislec. Odstrani vse, kar more zrak okužiti! Nalezljive bolezni se razprostirajo najbolj po zraku. Da bi se pokončale cime bolezni koj v zraku, se poslužujemo raznih sredstev, kakor klorovo apno, klorova voda i. dr.

121. berilni spis: „Veter“ str. 104.

1. Vsečina: Svojstva, prikazni in učinki vetrovi.

2. Obseg pouka: Ako brije mrzla sapa skozi toplo sobo, treba je takov pre-

pih odstraniti. To se posebno pozimski čas rado zgodi, ko so špranje pri vratih in oknih ali celo luknje, skozi katere prihaja ledena sapa v zakurjene prostore. Taki prepahi so največji škodovalci zdravju. Po njih nas bolé zobje, nas trga po glavi ali po udih, nas ščiplje in kolje po kosteh, da ne moremo niti spati. Zamašite torej take špranje ali luknje. Poletni prepahi ne škodujejo, ker je zrak v sobi in zvonaj ali jednako topel ali pa je zvonaj še toplejši nego v sobi.

124. berilni spis: „Megla, oblak, dež“ str. 107.

1. Vseбина: Najnavadnejši pojmi gledé megle, oblakov in dežja se otvorijo.

2. Obseg pouka: Ni dobro po dežji premočenim mirno obsedeti ali obležati, kajti mokrota, ktera se suši na zraku, odzame životu toploto, da jo porabi v sušenje. Mokro obleko je treba sleči in popolnoma suho obleči. Tudi od pota pre-

močeno perilo je treba preobleči. Kadar ste bili v kopeli, ne trpite mokrote na životu, tomveč obrišite se kar najpred mogoče.

127. berilni spis: „Sneg in toča“ str. 109.

1. Vseбина: Kaj je sneg in toča in kako nastaneta.

2. Obseg pouka: Sneg je sicer zmrznena voda, vendar je setvi na polji topla odeja, ki jo varuje pred zmrzino. Ozebljeni udje naj se drgnejo se snegom, dokler ne kroži zopet kri po žilah. Ljudje, ki so vsled prehudega mraza zmrznili a imajo še iskro življenja v sebi, se zakopljejo v sneg, da se jim zopet povrne življenje.

Toča more nevarna biti, kajti časi imajo zrna debelost kurjega jajca. Ako pade iz velike višine doli na tla, more človeka, posebno otroka, katerega zadene na glavo, ubiti, kar se je tudi že pripetilo. (Dalje pr.)

I. K. — Trb.

Peticija

odbora deželne učiteljske konferencije za zboljšanje učiteljskih plač.

Visoki deželni zbor! Izvršujoč soglasni dotični sklep deželne učiteljske konferencije, ki je zborovala dne 1. 2. in 3. kimovca preteklega leta v Ljubljani, usoja se nje stalni odbor visokemu deželnemu zboru predložiti nastopno prošnjo:

I.

Visoki deželni zbor blagoizvoli zakon z dne 29. kimovca 1890. l. dež. zak. št. 23, premeniti tako, da se bode § 2. odstavek 2. odslej glasil:

„Letna plača začasno nameščenih učiteljev (učiteljic), kateri (katere) se smejo uporabljati v učiteljskih službah vsake plačilne vrste, določena je s 360 gld.

Kadar pa si pridobé spričevalo učne usposobljenosti, stopijo takoj v užitek plače 450 gld.

II.

Ravno tako blagovóli visoki deželni zbor § 3. odstavek 1. istega zakona premeniti tako, da se bode odslej glasil:

„Od skupnega števila učiteljskih služeb dežele Kranjske jih pride na I. vrsto osem odstotkov, na II. vrsto dvanaest odstotkov, na III. in IV. vrsto pa po štirideset odstotkov“.

Svojo prošnjo za premembo teh dveh paragrafov utemeljuje podpisani stalni odbor s temi razlogi:

Zakon z dne 29. listopada 1890. dež. zak. št. 23, s katerim se urejajo službeni prejemki ljudskih učiteljev na Kranjskem, v omenjenih dveh paragrafih obseza ne-